

Pieter, het reuzenpand van de muziekhandel Rahr, met acht à negen ramen aan de straatzijde staat en daarachter over de volle breedte een tuin, die toentertijd doorliep tot Jansdam. Maar aan die parktuin wilde (of mocht) de gemeente niet raken, zodat langs de Jansstraat zelf een taartpuntachtig strookje bouwterrein overbleef: aan de zijde van Jansdam net nog breed genoeg voor het apothekerspand Viel en Van Dijk, maar bij Achter St. Pieter niet meer dan twee à drie meter breed, een strook, die noch de voormalige eigenaars noch enige bouwondernemer wilde hebben.

Jarenlang heeft de gemeente met dit terrein in de maag gezeten, totdat eindelijk de bekende architect Houtzagers er wat in meende te zien en het gebouw stichtte, waarin tot voor kort de firma Bosch Honig gehuisvest was. Een oplossing, die het utrechtse stadsbeeld misschien ten goede kwam, maar voor de ontwerper een reuze financiële strof werd: het pand bleek onverhuur- en onverkoopbaar. Een tijdlang is toen de benedenpartij ingedeeld geweest in een aantal winkeltjes: elk boograam één, met wat berg(woon)ruimte in het souterrain en op de entresol: het sigarenwinkeltje op de hoek van Achter St. Pieter is het enige hiervan overgeblevene. Ook deze exploitatie was geen doorslaand succes, zodat de heer Houtzagers wel een zucht van verlichting geslaakt zal hebben, toen de firma Bosch Honig het pand bleek te kunnen gebruiken om haar zaak van de Choorstraat daarheen te verplaatsen.

Wanneer deze zo beperkt mogelijke opzet bij de verbreding van de Jansstraat het gevolg is geweest van zuinigheid, dan is de gemeente wel heel bedrogen uitgekomen, gelijk bleek bij de behandeling in de gemeenteraad van de verbreding van de Nachtegaalstraat. Toen enkele raadsleden vroegen of het niet wenselijk was vanwege de kosten de straatbreedte te bepalen op zestien meter in plaats van op de voorgestelde twintig meter (zults in overeenstemming met de aansluitende Burgemeester Reigerstraat) waarschuwde de betrokken wethouder hiertegen met de spijtige opmerking, dat het de gemeente geen cent meer gekost zou hebben wanneer men de Korte Jansstraat, in plaats van twaalf meter, vijftien meter breed gemaakt zou hebben. Hieruit blijkt wel, hoe weinig het bij deze verbreding vrijkomende bouwterrein heeft opgebracht.

Laten we overigens maar blij zijn, dat men in 1901 niet tot een breedte van vijftien meter heeft besloten, niet alleen omdat dit een maat is, die uit de toon van dat stadsdeel zou vallen, maar ook omdat we dan misschien zelfs thans nog over vrijwel de hele lengte van die straat tegen een stel blinde muren en zijgevels hadden moeten kijken, daar er dan helemaal geen bouwterrein was overgebleven.

Ten tijde van de verbreding van de Korte Jansstraat koesterden sommigen de verwachting, dat dit ook het sein zou worden voor een spoedige ombouw van de westzijde. Dat gebeurde niet. De hoekpanden van de Annastraat zijn geheel vernieuwd, zo ook nog een of twee andere percelen, maar voor de rest heeft de vernieuwing zich beperkt tot enkele winkelpuities. Vanzelf komen we hier voor de

vraag: waarom heeft de verbreding van de Viesstraat wél tot een massale ombouw van de overzijde geleid en waarom in de Korte Jansstraat niet?

Hiermede zijn we dan aan het einde van de herinneringen en gedachten, die bij mij opkwamen toen ik het artikelje „Van Domsteeg tot Domstraat” las. Voor ik echter eindig moge ik nog één vraag stellen. We noemden als architect van het hoekpand Korte Jansstraat Achter St. Pieter de heer Houtzagers. Dit is een interessant mens geweest.

In een tijd van het diepste verval der bouwkunde, heeft Houtzagers onze stad verrijkt met een aantal bouwwerken, die nog heden nog de bewondering van vele deskundigen opwekken. Dat zelfs een „nieuwlichter” als Rietveld bij zijn huldiging enige jaren geleden zich zeer waarderend uitliet over zijn leermeester Houtzagers, bewijst wel, dat het een man was, die ver uitstak boven de doorsnee architect van zijn tijd.

Vele van zijn gebouwen zijn nu omstreeks vijftig jaar oud. Zou het daarom geen aanbeveling verdienen eens een tentoonstellinkje te houden van zijn werken en dan na te gaan welke daarvan verdienen op de monumenten lijst geplaatst te worden?

W. L. VAN NIEUWENHUYSEN

DE KATTENKAMPEN TE AMERSFOORT

De zich in snel tempo-voltrekkende stads-uitbreiding, maakt het nodig telkens nieuwe straatnamen te verzinnen. Zoals elders, kent ook Amersfoort gehele stadswijken, welke aan de dichtkunst, letterkunde, schilderkunst en zeehelden en staatslieden gewijd zijn. Ook de zeevaarders komen blijkbaar aan bod; of men echter met namen als Magelhaenstraat erg gelukkig is, betwijfel ik. Men zou kunnen overwegen de phonetische uitspraak er bij te zetten.

Thans vrees ik, dat de volksmond er Magere Haan of zelfs Magere Heinstraat van maakt!

Reeds voor de oorlog stichtte men een vogelenbuurt. Deze werd echter in zo'n benauwd hoekje aangelegd, dat men met een vijftal namen volgebouwd was. Ik meende, dat de Amersfoortsche Courant in overweging gaf, om het terrein van deze benaming te verplaatsen naar elders, omdat er zeker wel een dertigtal of meer namen van vogels zijn, welke het grote publiek kent. Ook heeft men in het verleden gegraven en daaruit namen als Snoeckgeheuvel en De Ganskuil opgedolven en deze namen gegeven aan een straat, die al sedert jaren 't Stort heette en de andere aan de plek waar een boerderij (De Ganzenkuil) was gevestigd. Daarentegen zijn kleurrijke namen, die vermoedelijk uit een ver verleden stammen, maar nochtans tot in onze tijd bewaard bleven, uit het adresboek verdwenen en dat acht ik zeer te betreuren. Ik bedoel hier: Kattenkampen en Metgensbleek,

LIGGING VAN BOERDERIJEN

Op mijn vraag naar de reden van het schuin op de wegas liggen van oude en ook nieuwe boerderijen, mocht ik verschillende antwoorden ontvangen, waarvoor ik aan de schrijfter en schrijvers grote erkentelijkheid verschuldigd ben.

Ik veroorloof mij hier een samenvatting te geven, waarmee ik wellicht ook andere lezers gerief.

1. Ir. H. Burger te Utrecht schrijft bedoelde ligging toe aan veiligheidsoverwegingen. Door de schuine ligging ten opzichte van de weg is het uitzicht hierop veel beter dan wanneer de boerderij loodrecht op de weg staat. De voordeur van het woonhuis was normaal gesloten, zodat men om het huis heen moet om aan de achterzijde binnen te komen. Waren de mannen naar het veld en was de vrouw zodoende alleen in huis, dan zou men aan de achterzijde hebben kunnen binnenkomen, als de boerin niet van de woonkeuken uit de weg had kunnen overzien en bedelaars, zigeuners, venters en kooplieden had zien naderen en vooral voor de eerste twee soorten bezoekers de achterdeuren gegrendeld had. Tot in het begin van deze eeuw konden ongere elementen zeer gevaarlijk zijn, bovenal bij afwezigheid der mannen. De hoge straffen op bedelen vonden volgens ir. Burger ongetwijfeld hierin hun oorzaak.

2. De heer C. D. Grijns te Utrecht, hoofdredacteur van De Nederlandse Jager, ziet de bouw hier hoeven bepaald door de vorm van het erf, dat op zijn beurt weer afhankelijk is van de richting van de kavel. Zouden de gebouwen recht op de weg geplaatst zijn, dan was dit hoogst onvoordelig geweest voor de ruimte op het erf en op smalle erven zou zelfs de toegang tot achtererf en land zijn afgesloten. De gebouwen volgen dus de vaak lang gerekte kavels en *niet* het verloop van de weg.

3. Drs. M. N. Acket te Utrecht merkt op, dat de weg later, soms veel later werd aangelegd, soms dwars door de percelen heen. Het zou wel zeer toevallig geweest zijn, als de weg de percellering precies rechthoekig of in de lengte doorsneed. Vóór de weg er was, zullen de boeren hun hoeven aan het begin van hun percelen gehad hebben, in geval van de hoofdweg zullen ze vaak een nieuw huis ontinningsbasis. Na de aanleg van de hoofdweg zullen ze vaak een nieuw huis bij die weg hebben gebouwd, evenwijdig aan het perceel, waardoor de huisevel schuin op de weg kwam te staan. Vooral in veenontginningen kwamen grote wegen uiteraard later tot stand dan de verkaveling. Aan de weg van Utrecht naar De Bilt, de „Bilse Steenstrate“, is het nu nog hier en daar te zien. De *oude* weg naar het oosten liep om het veen heen: de Abstederdijk, verder via Rijnauwen.

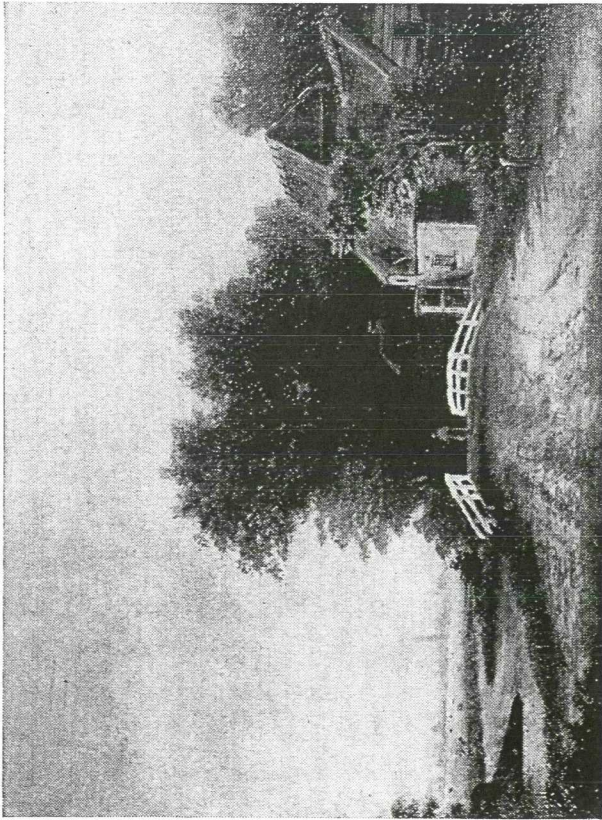
Soms sneed een nieuwe weg een onmogelijk klein stukje aan het einde van een perceel af. Dat verkocht de boer als regel aan iemand die geen grond nodig had voor een woonhuis, molen of fabriekje. Kan de heer Acket hiervan wellicht enige voorbeelden geven?

4. Het antwoord van de heer A. G. Cool, oud-notaris te IJsselstein, is identiek aan de verklaringen van de heren Grijns en Acket: de zijmuuren evenwijdig aan de zijgrenzen der kadastrale percelen, die vaak schuin op de weg liggen.

5. Evenzo oordeelt mejuffrouw C. de Vrankrijker te Utrecht: het bouwen geschiedt naar de ligging van de percelen en omdat deze vaak smal zijn, moeten zij zich daarbij aanpassen.

6. Tenslotte ontvingen wij van de heer P. L. Gillissen te Leiden een uitvoerig schrijven, waaraan wij het volgende ontlenden.

Bij het graven van wateringen in polderland of in streken waar afwatering moest plaats hebben en wellicht ook op de hogere gronden die verkaveld werden, was men gebonden aan een zekere richting, afhankelijk van toestanden in of buiten het te ontginnen gebied. De sloten werden vervolgens weer evenwijdig aan of haaks op de wateringen gegraven. (In veenkoloniale streken staan de „wijken“ echter vaak schuin op de hoofdstraat o.a. te Veenendaal. D. Ph.) Het land had vaak een grillige vorm, zodat de ene sloot hier haaks, daar schuin op de weg stond,

in de wandeling Meintjesbleek. Ik las eens een verhaaltje dat het voor enige eeuwen geleden geschiedde, dat een paar amersfoortse juffers als katten verkleed hier in de manschijn poot aan poot gedanst hadden. Later werden ze wegens heresie gevangen genomen. Het verhaal zal wel afkomstig zijn van de onvolprezen speurder in Amersfoorts verleden pastoor Rootslaar.

Waarom Kattenkampen zijn naam te danken heeft, heb ik nergens gevonden. Ouderen zullen zich nog wel het hoge houten bruggetje herinneren dat aan het einde van de Bisschopsweg, die tot 1927 bij de Lunterse Beek eindigde, over die beek langs de kade naar de Heiligenbergerweg leidde, de tegenwoordige Zwaanstraat. Het was een aardige wandeling, wanneer men eens 'n „klein stukje omging“. Wat verder ging men via Metgensbleek en Gasthuislaan eventueel nog de Dooieweg tot langs Oud-Leusden, of nog verder Heiligenbergerweg, langs Lockhorst en de helaas ook al weer verdwenen Hertekop.

Zou inderdaad de verplaatsing van de Vogelenbuurt tot stand komen, dan doet zich de gelegenheid voor althans de naam Kattenkampen in ere te herstellen.

Voor een aantal jaren kocht ik bij een antiquair een paneeltje, hetwelk dit pittoreske punt op aantrekkelijke wijze weergeeft. Het dateert uit ongeveer 1860. Over weilanden met vee ziet men in het verschiep de wachters van Amersfoort; de Onze Lieve Vrouwetoren en de Sint-Joris. Buiten de wallen was toen nog niet gebouwd.

S. W. MELCHIOR